

1915 yılının Nisan ayında başlayıp bir sonraki yılın ilk haftalarına kadar süren Çanakkale savaşları, sadece Türkiye değil dünya tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Savaşın sebepleri ve sonuçları ne olursa olsun Türkler, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar, milli kimliklerini Gelibolu Yarımadası'nda bulmuşlardır. Çanakkale savaşlarında bir çok devlet adamı ve komutan ön plana çıkmıştı. Bunların hepsi tarihin tozlu sayfalarına karışıp gitti. Sadece Mustafa Kemal ölümsüzlüğe kavuştu.

Geçtiğimiz hafta Melbourne kentinin banliyölerindeki bir huzurevinde 107 yaşındaki Roy Longmore'un hayata gözlerini yummasıyla Çanakkale kitabında sona bir sayfa daha yaklaşıldı. Longmore, hayattaki son iki Anzak'tan birisiydi. Çanakkale'deki görevi Türk siperleri altında tüneller kazarak patlayıcı yerleştirmek olan Longmore, daha sonra üç yıl boyunca da Fransa'da görev yapmış. Savaş bitiminde ise Melbourne'e dönerek uzun yıllar boyunca teknisyen ve şoför olarak çalışmış.

Longmore'un vefatıyla sağ olan Anzaklar'ın sayısı bire indi. Alec Campbell, 102 yaşında ve şu anda Tazmanya Adası'nın Hobart kentinde eşiyile beraber huzurlu bir yaşam sürüyor. Her ne kadar Avust-

Anzaklar'ın sonuncusu

ralya medyası adamcağızı kahramanlık hikayeleri ve röportaj talepleri ile bunaltsa da, takım elbisesi ve güler yüzü ile keyfini hiç bozmuyor. Campbell, Çanakkale'ye 16 yaşındayken gitmiş. Gönüllü olarak yazılabilmek için yaşını büyük göstermiş. Daha çocuk olduğu için ona çıkartma sahiplerinden siperlere su taşıma görevi vermişler. 1915 kışında hastalanmış ve çürüğe ayrılarak Avustralya'ya dönmüş. Daha sonraki yaşamında ekonomi tahsili görmüş, devlet memurluğu yapmış ve tekne yarışlarına katılmış. 69 yaşında iken dokuzuncu kez baba olmuş. 2001 de dahil olmak üzere her sene Hobart'taki Anzak Günü törenlerine iştirak etmiş.

Alec Campbell'ın bazı sözleri ilgimi çekti: "Bir tek Türk bile öldürmedim ve bundan gurur duyuyorum" diyor asırlık çınar ve ekliyor: "Neden bana sürekli savaşı soruyorsunuz? Gereksiz yere bir sürü insan öldü. Bırakın bunların hepsi geçmişte kalsın." Kendisine hayattaki son Anzak

olduğu hatırlatılınca şöyle diyor: "Öyle mi? Merak etmeyin fazla uzun sürmez."

Alec Campbell, yaşayan son Anzak. Ancak Çanakkale savaşlarının şu anda hayatta olan bir şahiti daha var. İngiliz askeri Percy Goring, 106 yaşında ve 1948 yılından beri göçmen olarak geldiği Avustralya'da yaşıyor. Geçen seneye kadar İngiliz hükümetinin Goring'in varlığından bile haberi yokmuş. Amatör bir tarihçinin araştırmaları sonucunda Çanakkale'de savaşmış ve halen sağ olan tek İngiliz olduğu belirlenmiş. Gördüğüm kadarıyla

Goring'in bu durumdan bir şikayeti yok. Tek bacağı kangren yüzünden kaybetmiş olmasına rağmen sürekli kameralara gülümsüyor ve Türk kurşunlarından nasıl kurtulduğunu anlatıyor.

Bu yazımı hazırlamaya başladığımda Avustralya'nın başkenti Canberra'daydım. Askeri müzeyi ("Australian War Memorial") ziyaret ettim. Soğuk ama güneşli bir pazar günü aileler müzeyi doldürmüşlardı. Çanakkale ile ilgili olan bölü-

me gittim. Toplar, tüfekler, haritalar, maketler, heykeller... Müthiş bir zenginlik. Dikkatimi en çok küçük çocuklar çekti. Annelerinin, babalarının yardımıyla interaktif bilgisayar sistemlerinden faydalanıp Çanakkale'nin hikayesini inceliyorlar. Oyunlarla, şarkılarla ülkelerinin tarihini öğreniyorlar. Ufacık sarışın bir çocuk, manken Türk askerini inceliyor; özellikle de pala bıyıkları ile ilgileniyor. Müzenin her tarafında bol bol bilgi var. Türk askerinin kahramanlığı, fedakarlığı vurgulanıyor. Körpe beyinlere düşmanlık ve kin değil, bilgi işleniyor.

Müzeyi gezerken aklıma bir soru geldi. Acaba halen hayatta olan Çanakkale gazimiz var mıdır? Resmi kayıtlara göre yok. Ama kim bilir, belki de Anadolu'nun gözlerden uzak bir köşesinde bir tane vardır. Tüm dünyada Çanakkale Savaşı'nı yaşamış olan sadece iki kişinin varlığı biliniyor. Biri İngiliz, biri Avustralyalı. Yakında onlar da veda edecekler. Ancak önemli olan -hem Avustralyalılar, hem de bizler için- Çanakkale'nin kuşaktan kuşağa aktarılması, bu duygu ve saygı zincirinin kopmaması. Ucuz hikayelerle, sıkıcı törenlerle değil; gerçek bilgilerle olmalı bu. Canberra'daki müzede yapıldığı gibi...

MELBOURNE'dan

ALTAY ATLI

atli@deakin.edu.au